

# A NOSA TERRA

BOLETÍN QUINCENAL

ANO IX - Núm. 209 — 1.º Febreiro 1925

PRECIOS DE SUSCRIPCION

Na Cruña, mes 40 ctmos; Fora, trimestre, 1'50 pesetas.  
América, trimestre, 2 ptas.—Pagos adiantados.

Redacción e Administración RUA REAL 36 — 1.º  
A CRUÑA

## INTERESES GALEGOS

### Pol-o camiño de ferro central

O domingo 4 de Xaneiro celebrouse en Pontevedra unha asamblea para tratar de impulsar a construción do camiño de ferro central galego.

De toda a península é sen dúbida Galicia unha das mais ricas en produtos naturais: mineiría, ganderío, madeiras; riqueza que se non pode esportar as mais das veces por falla de vías de comunicación rápidas e económicas. É tamén unha das rexións que máis pagan, e que mellor pagan, ao Estado por todos conceptos. A pesar d'eso, ningunha rexión está tan desleixada da man do Estado, ningunha como Galicia ten tan poucos camiños de ferro que poidan favorecer o seu desenvolvemento industrial e mercantil.

Por eso vemos con satisfacción que os pobos galegos, unidos por un interese común, axúntanse en asambleas, pidan, recramen con toda a forza e toda a enerxía do seu valimento e da súa razón, a construción do camiño de ferro central, que ten de unir cidades tan distantes agora como Ribadeo e Pontevedra, atravesando comarcas tan fértils e ricas como son todo o centro das provincias de Pontevedra e Lugo, servindo vilas como La Estrada e Lalín, facilitando, en fin, as comunicacións en toda Galicia.

É tempo xa de que os galegos berren pedindo algo que interese para a vida do país, e compre que constantemente, sen acougo, a comisión constituída traballe á reo hastra

lograr que o camiño de ferro central sexa unha realidade; Galicia enteira apoiará a súa labor e terá a súa atención posta nela para alentala ou para axudala se for preciso.

Para mellor lograr o que se pide e que tanto ben fará á Galicia é preciso que en todos os Concellos que ha cruzar o camiño de ferro central, se constituían comisións que procuren facilitar os traballos, e que poidan evitar, chegado o momento, que algunhas mezquiñas cobizas particulares poidan estorbar ou retrasar a obra.

Coa construción do proxeitado ferrocarril elétrico Cruña - Santiago, co ramal á Carballo, de tanta importancia para esta comarca fertilísima da provincia; coa prolongación do camiño de ferro da Costa, o de Villaodrid á Villablino que serve a conca mineira mais rica de Lugo e finalmente co este outro camiño de ferro central, o mais indispensable e o mais importante servizo de comunicacións galegas quedará servido.

É preciso, pois, non acougar hastra conseguilo.

---

**Este número foi  
revisado pol-a  
censura militar**

## MAIS CORDIALIDADE

Sen que teña unha acertada e xustificadora explicación, entre algúns pobos galegos non reina toda a armonía e cordialidade que debera haber entre pobos galegos que son irmans de sangue e de raza.

A cousa non é nova e vense manifestando sempre aproveitando calquer motivo por insignificante e cativo que fose. Agora co fútbol veuse a enconar mais o problema dándolle xa un aspecto e un matiz completamente intolerable e repugnante. Confesemos en honor á verdade e con toda imparcialidade que a maior parte dos tiros van contra a Cruña que non sabemos por que motivo ven sendo ouxeto de inquina e malquerencia por parte d'outros pobos galegos. A nós que en todo momento poñemos por riba de todo o nome e a comenencia de Galicia xa que para nós non existen eses localismos suicidas que a nada bon conducen, non se nos pode tachar de parciais e apasionados. E por eso podemos decir xa que aquí vivimos e así o vemos, que non existe na capital de Galicia, en contra de ningún pobo, esa animosidade que fora d'aquí maniféstase constantemente en contra da Cruña.

Porque así como agora é o fútbol, materia propicia para a explosión pasional, outras veces é algo de mais transcendencia e que pol-o mesmo debe ser mais fría e serenamente meditado. Recentemente temos o caso do ferro-carril a Santiago en que a prensa de Vigo, Ferrol especialmente e Santiago desatáronse insensatamente en improprios inoportunos chegando incluso a insultos e cousas do mais dubidoso gusto e de mais bastarda intención.

E non é eso o razonabre nen o comenente.

No caso concreto do fútbol que é, desgraciadamente, o que mais apasiona e na actualidade enfrenta os ánimos, si se pretende que aquél sexa unha de tantas manifestacións da vitalidade da nosa raza ¿qué mais dá que sexa un equipo da Cruña ou de Vigo o que ostente a representación do fútbol galego? O que convirá é que sexa unha representación escollida galega.

En canto a outros aspectos de maior importancia para a vida dos pobos galegos e de Galicia en xeneral é preciso poñer por riba de todo o intrés e o beneficio común deixando en todo momento a unha veira todo particularismo e localismo non somentes necesarios senón tamén perxudiciais. N-esta labor é a prensa a que con maior intrés debera actuar non dando cabida nas suas páxinas a nada que poidera molestar a ningún pobo e cando os intreses d'algún sexan encontrados, discutir o asunto con toda cordialidade no desexo de se beneficiar todos. E sobre todo nada de fomentar rivalidades e aínda que realmente no fondo das cuestións e na intimidade dos pobos haxa enconos e pugnans, de ningún xeito dal-os á publicidade facendo, pol-o contrario, que aquélas desaparezan xa que con elo ganarán os pobos, ganaremos todos no concepto dos demais e beneficiarase Galicia que é a bandeira que a todos nos cobixa e cingue amorosamente.

A actualidade puxo na lembranza de todos, os problemas que d'unha maneira directa, pol-o seu caraiter e pol-a necesidade da sua resolución, afectan á vida da Nosa Terra. Estos días tragarán outros en que os problemas agudizáranse e pedirán seren resoltos. Para entón é necesario

que os pobos galegos, comenzando xa agora a facel-o, esteñan estreitamente cinguidos en cordial aperta de irmans e con unha soa voz e un ideal pidan para Galicia o que Galicia tendereito a poseer que somentes os seus fillos con unanimidade compreta poden conquistar.

Que cada pobo prograse e adiante todo canto poida pero que ese desexo, nobre cando se praitique d'ese xeito, desapareza ao se tratar de cousas que atañen á vida e ao progreso de varios en cuio caso débese poñer sempre como norma e bandeira o ben de todos con boas palabras. con armonía e cordialidade para chegar ao verdadeiro fin que debe animar aos pobos galegos. Galicia e o seu progreso por riba de todol-as cousas e todol-os localismos.

V. C.

## Agrupación coral galega "Saudade"

Os nosos irmans Leandro Carré, Víctor Casas e Xulio Fariña presentaron a dimisión dos cárregos de vocal, segredario e contador, respectivamente, que desempeñaban n-esta agrupación.

Motivou esta determinación a manifestada incompatibilidade de pensamento cos demais señores da directiva encol d'unha recente autuación do coro a que Carré, Casas e Fariña non deron aprobación. Cos nosos referidos irmans deixou tamén de pertencer a xunta do coro o señor Eduardo Corral tesoureiro.

No derradeiro número falamos con xusteza e imparcialidade da presentación de «Saudade» que o fixo d'un xeito completamente diferente do acostumado que nos induxo a creer, lealmente, que ao fin iniciárase xa a verdadeira labor que os coros deben realizar. No orde artístico non nos enganamos mais non foi así n outros ordes, que calificaremos de relación, nos que temos que lamentar a adulteración levada o cabo por parte da directiva que os señores disidentes non poideron impedir.

Sentimos fondamente o sucedido, pol-o coro e pol-a labor que d'él agardábase despois da grata e prometedor impresión que nos produxo o seu debut.

Lea Vostede e propague

A NOSA TERRA

# O TOQUE D'ORACION

O sol morreu; os probes labradores  
Seus eidos e seus montes van deixando  
Cansos de traballar:

Seus capulos pechando van as froes,  
Fanse mais perceptibles os rumores,  
E mor a soedá.

A noite chega co seu pardo manto  
Semeado de nubes e d'estrelas,  
A lua saíndo vai;  
Verten os tristes seu oculto pranto,  
Congoxas sospiran as fontelas  
Que bulen pol-o va'.

¡Horas subrímes de misterio e calma,  
De Soedades, d'amor e poesía!

¿Quén non goza con vos?  
Quen non sabe sentir, quen non ten alma  
En áas de tan manífica armonía,  
Non chega xunto á Dios.

En medio d'o concerto sin segundo  
Que fan as noites doces e caladas  
Resoa o triste son  
Das campás, que cal voces d'outro mundo  
Dobran con misteriosas badaladas  
O toque d'oración.

Cantas veces de neno unha pregaría,  
E cal o espírito d'un arcánxel pura,  
Chorando, á Dios erguín.

Cando d'unha ermida solitaria,  
Oculta do camiño na fondura,  
Ise toque sintín.

Hora solene cando morre o día  
E resoan nos montes e nos hortos  
Cen cántigas d'amor.  
Y-o místico rumor do ¡Ave-María!  
Cand'os vivos que rogan pol-os mortos  
Mermuran á oración.

Detense o viaxeiro reverente,  
E pensando nos ceus, o afixido,  
Sinte as coitas pasar;  
O infame, trema; cala o maldicente,  
E con respecto escoitan o doído  
Lamento nas campás.

N'ise metal bendito Dios nos fala  
A cada ves que morre a luz do día  
E ven a soedá;  
O sol morréu, á natureza cala  
E din coros d'amor: ¡Ave María!  
Na ceo, terra e mar.

Non sei qué voz nin que segredos lazos  
Pra decir e xuntar cousas sin nomes,  
ten ise triste son;  
Pois resoa nas chouzas e nos pazos,  
Estremecendo o curazón nos homes,  
O toque d'oración.

VALENTÍN LAMAS CARVAJAL.

# A TERRA E A EVOLUCION HUMANA

Quedábamos en que, os prejuizos fundamentás da mente occidental (humanidade, progreso, oposición cultura natura, leis da historia, sucesión das catro edades o dos ciclos, etc.) se non podían soste mais que faguendo o proceso histórico teóricamente independente do fautor geográfico; mais que negando o influxo do meio natural, do chao, do clima, dos froitos da terra, do mar, sobr'o home. E quedábamos en que o volume da nova Historia Universal francesa composta por Mr. Lucien Febvre e que leva na testa o título d'estas liñas, iba encamiñado a probar algo da dita independencia.

Mr. Lucien Febvre ten unha cadeira na Universidade de Strasburgo. Pra conqueriren aquelas provincias pr'a cultura francesa, os franceses mandaron pr'alá o millorino que tiñan no seu profesorado oficial, e Lucien Febvre é un d'istes profesores d'escolma. E na guerra de culturas que s'esterifando n-aquíl fronte, ten posto de honra.

N-iste libro,ponse o profesor de Strasburgo, naturalmente, frente á conceición de Federico Ratzel, o autor da *Anthro po geografia*, na que sostense con sólida fundamentación centífeca a doutrina do determinismo geográfico, do influxo do fautor terra—incluindo n-il naturalmente, o chao, o mar, o clima—sobr'os feitos dos homes. Lucien Febvre ergue, contra da doutrina de Ratzel, a conceición d'Emile Durkheim o gran sociólogo francés, e as ideías d'un geógrafo do qu'algus libros andan pol-as nosas librerías: Vidal de la Blache. Emile Durkheim é o fundador de Morfología social; pra il, non hai pra qu'andar buscando fora do social os factores determinantes dos feitos dos homes; abonda cos factores puramente humans pra dar razón dos feitos sociás, a sociología sendo, pois, unha ciencia independente.

Vidal de la Blache, pol-a sua banda, non fai mais que ouservar qu'aínda non está d'abondo estudado o feito geográfico—que o de relación da terra co home—pra tirar conclusións gerais, e chamar d'engadega a atención en col do feito pe qu'o home é tamén un fautor, un elemento da paisage, e que s'a terra, o meio geográfico infruye n-il, tamén il infruye no meio, e faino cambear en certa medida pol-o seu traballo.

Nada se lle pod'apor' o que di Vidal de la Blache: é certo, y-é prudente; mais non desfai a tése ratzeliana, nin tan xiquera atenta contra d'ela.

En troques da conceición de Durkheim hai moito que falar. Leváanos outra vegada o antropocentismo qu'o primeiro positivismo desfigurara. O positivismo, o rivés das filosofías que tiñan o home com'algo aparte da natureza, com'un ser desceución, coma se dixéramos restituíno o seu posto verdadeiro—en canto ser natural—póndoo com'un ser antr'os demais seres de natureza vivente, meféndoo na escala zoológica, dándolle a maiores con Darwin un orixe animal qu'il esquecera. Ficaba á soberbia humana o empoleirarse por riba de toda a escala animal, e terse por superior a total-as outras bestas; mais esta superioridade ja non é un conceito centífico, senon que depende do punto de vista oud'un se poña: non é cousa de razón senon de estimativa; é cousa relativa coma todo *juizo de valor*. E pr'os que pensan coma min, a superioridade do home non é cousa d'orde natural—o home en can-

to ser natural mais ben pode ser que sexa un ser dexenerado; o home supercivilizado é-o sin disputa—nin está tampouco na cultura meramente material y-económica (a propiación dos elementos do meio pra satisfacer-as necesidás) senon qu'é d'orde sobrenatural, e coma tal, en gran parte, fora da esfera d'estudo propio da ciencia. Mais eiqui imos o puramente centífeco, non á relatividade d'unha opinión. Como tal ser natural, digo, o positivismo clásico consideraba o home suxeito á influencia do meio; a adaptación o meio era a causa principal da variación das especies, com'a herencia o era da conservación dos caracteres específicos. Co-aquelo, o antropocentrismo ficaba ben magoado. Entou, os antropocentristas buscaron unha chea de sutilidades, e botaron man d'elas pra iren pouco e pouco restaurando o imperio do *Amo do Mundo*. Unha cousa qu'os favoreceu—e veleiqué o eixemplo de Durkheim—foi a tendencia de cada ciencia particular a se faguer independente das outras e atopar no seu propio tarreo a espricación dos fenómenos qu'estuda, sen irilo pedir ás outras. E o que fai Durkheim co-a sua Morfología social. Pol-o demais, já sei qu'o darwinismo está sendo a cotio atacado e reitificado. E tocantes á influencia do meio já sei qu'a mais nova biología, mais ben qu'a adautación, supón unha preadaptabilidade, e tamén que cada especie escolle os elementos d'afora, tendo pol-o tanto cada unha seu meio difrente. A estas teorías querse agarrar Lucien Febvre; mais déall'as voltas que lle dea, non desminteou tampouco a influencia do meio.

Temos, pois, Morfología social contra Antropogeografía; Durkheim contra Ratzel. E o libro todo de Lucien Febvre é de polémica. Crar'está qu'aprende moitas cousas, que renova e dall'unha volta a todol-os problemas da Antropogeografía. Mais coma probar, o meu ver, non proba nada.

Fai crítica das orixes da idea qu'en Ratzel tomou corpo centífico, e di dúas cousas dinas de nota: a primeira é qu'a idea da influencia do meio geográfico sobr'o home, é unha idea do mesmo xeito qu'a idea astrológica da influencia dos corpos celestes na nosa vida, e aínda pódese dicir que naceu ou originouse, pol-o menos psicológicamente, da superstición astrológica. O qual, digo eu, pódese dicir da química respecto da alchimia; e aínda mais: eso podería perjudical-o creto centífico da doutrina de Ratzel, sempre qu'estivera probado d'un xeito evidente qu'astrológia é unha ciencia falsa. Mais, e si non fora mais qu'unha ciencia pasada de moda?

Segundamente, y-en relación co anterior, indica Febvre qu'aínda os mesmos ratzelianos, co seu lastre centífico, non están ceibes da idea d'unha influencia misteriosa e fora de todo control centífico, da terra no home, pois moitas veces non esprican *como* se exerce a tal influencia *porquè* a tal feito geográfico corresponde tal forma social. Eiqui com'alén, a hipercrítica de Febvre pasa da raya. Nin unha relación antre certos fenómenos deixa d'eistir porque nós nómol-a espriquemos; nin se pode negar só por este feito, que, amais das influencias centíficamente espricábeles, teña a terra no home, outra mais fonda que non por non entrar nos cadros provisionás da ciencia d'hoje, deixa de ser cousa que s'apalpa e que se vé.

Mais valor ten os moitos feitos qu'alega Febvre en contradición coa teoría de Ratzel; mais elo sómentes nos debe levar a faguernos un estudo mais fondo d'ises feitos, pois non convén esquecer qu'a Autropogeografía é aínda ciencia nova qu'a esperencia ha ir faguendo adiantar día por día, e con presentar ises feitos, mais ha conseguir Febvre axudar ó adianto d'unha ciencia que combate, que non faguer que sexa desbotada pol-os científicos asisados. Já il se decata d'esto.

Endejamais poderá a síntese histórica pasar sen a axuda da autropogeografía, herdo do espírito científico do positivismo serio, chamado a afuxentar co-a sua luz crara as pantasma da retórica filisteia ergueitas pol-os occidentais decadentes a categorías filosóficas e a fórmulas de historia universal.

VICENTE RISCO

Ourense Xaneiro, 1925

## RESPOSTA A UNHA ¿PORTESTA?

## O QUE ESTO SINIFICA

Un señor que se titula «gallego enxebre» e qu'unque vello se non deixa asoballar —di él— dirixe unha carta aberta á varios seus amigos, distintos escritores galegos, e amigos nosos tamén os mais d'eles, (publicada en «Vida Gallega» Núm. 267 do 15 de Xaneiro) invitandoos á facer unha campaña en contra dos novos escritores e d'alguns xa vellos que non escriben do xeito que o fai o bon señor; é dicir escribindo con moitos guiós, apóstrofes e demais sinos dificultosos, e facendo un galego «de acordeón».

Para demostrar o mal que imos os novos escritores di que ningún de nós acadou a sona d'aqueles que como Añon, Pintos, Iglesias, Valcárce, Curros. Rosalía, Lamas Carvajal, Rodríguez López e outros son o mais frorido da Literatura Galega.

Dende logo que alguns, non todos os que cita, son as figuras mais eminentes das Letras galegas, pero a cualidade de seren inspiradísimos poetas non ten que ver coa de escribir gráficamente ben ou mal un idioma. Dende logo que nós quixéramos outer unha sona tan grande como a dos gloriosos precursores; pero é imbecil pretender nos comparar á eles. Noustante debemos advertirlle ao señor que se non deixa asoballar, que quizaves teñamos mais sona e mais prestixio algúns uovos do que teñen moitos vellos.

Di tamén o señor *enxebre* que O Tio Marcos da Portela e O Catecismo do Labrego «*facian escachar de risa o mais séreo*». O non duvidamos. Pero neso tamén vai torto o señor que ten un paladar groso, que gusta de cousas galegas para escachar coa risa; nós buscamos algo mais que eso, nós queremos que a fala galega sirva para facer arte, para falar de cousas serias tamén, de problemas da vida, inda que non desdeñamos o humorismo e hastra o chiste, sempre que o chiste non sexa á base de frases e asuntos de mal gusto, de porcadadas, que seguramente son as cousas que lle gustan áo señor que non quèr ser asoballado. ¡coitado!

Nese berro que lanza, nese ¡Eh!... ¡Alto ahí!... ¿que é eso?... Parécenos escoitar o berro de anguria d'un probe señor con moitas infulas mais con pouco seso que se ve esquecido, que sintiuse vencido pol-os que con mais coñecimentos, con mais gusto, con mais arte, van conquerindo lètores e admiradores que él non acadou.

Fala da gramática de Saco Arce, dos dicionarios de

Valladares e de Cuveiro. ¡Pero meu vello! Todo eso nos tempos en que se fixo estaba moi ben, era o primeiro que se facía e foi útil; agora hai outras gramáticas, hai outros dicionarios, hai unha verba outro idioma mais perfeccionado, mais culto, mais literario, mais moderno ¡Non se asuste, non digo ningunha herexial! ¿Quen escribe hoxe en Hespaña na mesma fala que o fixo Cervantes? Pois o mesmo pasalle en Galicia, imos para diante porque non queremos morrer. Xa o dixo o gran Curros:

«Cando total-as linguas o fin topen...»

sola unha fala universal formemos»...

«Esa fala pulida, idioma úneco».

*Mais que hoxe enriquecido, e mais perfeuto...*

Será —que outro senón— será o gallego.

Moitas mais cousas poderíalle dicir ao vello *esquirtor*, mais son *anamigo* de *aescuseós*. Comprendo que non teño a lóxica de que el fai gala para defender a maneira d'*esquibir* dos novos, e romato, mais denantes propoñolle ao señor que non quèr ser asoballado que escriba cousas tan boas que o poñan á cabeza de cantos escribimos, resprandecente coma un sol de primeira mainitude ante o que todos nos consideremos insignificantes vermes de lus esmorecida e páleda.

Mais pedir auxilio á outros compañeiros para se non ver vencido, estimo que é inútil e ridículo, á non ser que tan pouco fie nas propias forzas, e no propio talento.

Neste caso, si, está ben que pida auxilio; que solicite se emprenda unha campaña vigorosa en contra de cantos cobizosos de gloria non teñen compasión d'un probe escritor vello que se ve esquecido.

Verdadeiramente non hai dereito á que un vello escritor enxebre sexa asoballado pol-os novos.

**Un escritor novo que non pretende asoballar á ningún, pero que percura estudar e traballar moito.**

## FESTAS ALEGAS

## AGRUPACION ARTÍSTICA

En Vigo celebrou un festival o xoves 8 de Xaneiro a notabre Agrupación artística d'aquela cidade, que foi un trunfo mais que engadir aos xa conqueridos pol-a meritísima colectividade.

Ademais da escelente interpretación de varias obras de concerto pol-a rondalla e orfeón que tan acertadamente dirixe o Sr. Mouriño, entre as que destacou a obra de gran efecto artístico «Veira do mar» que valeu unha grande ovación ao orfeón na que o tenor Xoxé Cao demostrou as suas facultades cantando cou un gusto que lle valéu moitos aprausos, a seición de declamación dirixida por Emilio Nogueira representou duas obras de Leandro Carré que gustaron moito.

«A Venganza» ese intenso e belo boceto trágico foi moi ben interpretado pol-a señorita Elisa Otero e pol-os señores Iglesias e Alonso. Despois subiu a escena o gracioso pasatempo «Tolerías» no que tomaron parte as señoritas Carmen campos e Maruxa Martínez e os señores Luís Pérez, que fixo un tolo estupendo, M. Ausias. M. Iglesias e J. Barbosa.

Aos aprausos colleitados pol-a Artística unimos o noso e facemos votos porque a sua constante labor non decaia un só momento.

# O ALCALDE DE LAMELA

Fai xa moitos anos que D. Domingo Sequeiros ven mandando no concello de Lamela. Ten sido unhas veces xuez, outras segredario, e alcalde ás mais. Soilo nos derradeiros do antigo réximen non ocupaba ningún posto oficial. Puxera en todos a parentes fiés e amigos obrigados e il, ben acochado no seu barudo castelo político, agardaba que chegase a hora de conquistar a arela suprema da súa vida: unha acta de deputado provincial, que tiña xa casi nas mans, pois o propio señor Conde prometéralle pras primeiras eleucións.

Porque fora o propio señor Conde, na solenidade casi augusta do seu despacho de Madrí, quen fixera a oferta acompañada de unha palmadiña no homeiro que soou no corazón de D. Domingos como unha badelada de gloria. E non era cousa d'onte que D. Domingos fora do señor Conde no corpo e na ialma. A súa amizade viña dende aquíl condanado espediente electoral, do que dependía o mando político de Lamela non encamiñado a xeito por D. Matias Suárez, o antigo xefe do señor Sequeiros, e que foi resolto d'un pulo en canto o señor Conde interpuxo, previo ofrecimento de sumisión eterna, o seu valioso influxo.

E despois viñeran aínda outros favores. O destino na Hacienda pro fillo, a praza en prisións pro xenro, a recomendación eficaz pras oposicións do sobriño que entrara na policía. E non fora il quen suxerira o bispo a comenencia de facer calar o enredante do crego de Soutosalbos?

¿E non fora il quen mandara o Xuez especial que desfixo a agraria, que andivera armando o tendeiro de Trasancos, un tolo vido facía pouco d'Argentina? Válame Dios, que primeiro fallaría o Sol no ceo que fallar Don Domingo ás súas obrigas co señor Conde.

\*\*

O troque de política trouxo non poucos desacougos o señor Sequeiros. De primeira non creu que lle poidera pasar cousa ningunha; estaba tan convencido do rexo do poder do seu xefe, tan creído na eternidade da súa barudeza, que coidou de boa fé que todo se fixera, sinon pol-a súa vontade, o menos co seu consentimento. Mesmo as verbas noxentas que á política e aínda á presoa do señor Conde dirixían xornaes denantes respetosos e hastra aditos, tomounas por valor entendido, por desimulo convencional pra acochal-a verdade e unha carta ambigua que por aqueles días recibiu de D. Cosme Riobóo, seu padriño na cápital da provincia veuno afirmar no seu engano.

Mais cando ouvíu o ruído que erguían as visitas os concellos, cando lle contaron a rigorosidade con que se esaminaban os libros d'autas, as contas e presupostos, e sobor de todo cando ollou na cárcel da vila a alcaldes e segredarios dos concellos da bisbarra, D. Domingos aconsellado pol-o seu amigo da capital, de noite e caladiñaamente aparellou a besta, picou de rabia e á primeira raiola do solalcontrouse en terras portuguesas.

Andivo por alá tres longos meses: soupo por cartas da súa muller e D. Cosme que foran pra cadea boa parte dos bonecos do seu retablo político; soupo que estaba procesado, que había novo concello formado por inimigos seus; soupo que no canto do seu poder unipersonal enpuxar

outro bipartido entre o crego de Soutosalbos: a quen o bispo xa non rifaba, e o tendeiro de Trasancos, i-estas novas magoáronlle o esprito e marguráronlle fundamente o curazón.

Despois; o amigo da capital deixou d'escibir e soilo a súa muller dáballe conta de que o crego e mail-o tendeiro tiñan rifado e de que foran co seu pleito o señor Gobernador; e d'unha vez hastra chegou a asegurarlle qu'otolo de Trasancos batera coa mau na cara do crego. Mais quen da creto a falares da xente, e máis contados por mulleres...

Cando un día... nin il mesmo quería creer o que estaba lendo. A carta do padriño da capital brilaba millor que un sol de Junio.

Do proceso aberto a D. Domingos, nada resultara en contra d'il. O señor Gobernador, farto das rifas dos novos mandós e convencido do seu cativo influxo no concello, desexaba que todo entrara en orden e comisionaba a D. Cosme pra que dixera o señor Sequeiros, canta sería a súa ledicia si o vira de novo rexindo como alcalde os destinos de Lamela.

E pra elo non tiña máis que facer, que auxurar dos seus erros pasados, prestarse a sere rebautizado politicamente, unxido con óleo novo.

Despois d'isto D. Cosme, facía valer discretamente a a súa intervenzón no asunto e inda indicaba, que il, que xa de moi atrás andaba farto das trangalladas da política vella, acollérase o actual estado de cousas e ti xa recibindo o baño lustral e purificador.

\*\*

E algús días despois D. Domingos Sequeiros, nomeaba novamente alcalde de Lamela, entraba na súa casa.

Logo tivo que confesar qu'os costumes andaban un pouco trocados. Pol-o de pronto, viuse obrigado a ter no toural a festa do arbore; festa en que Sequeiros, por vez primeira na súa vida, botou un discurso. E non lle saíu alá mui ruinmente, o seu pensar. Sobor de todo un parrapiño que enxergou apañando lembranzas do bachillerato i-en que nomeu o Cid, a Colón i Hernán Cortés, mereceu acesas gabanzas, incruso do abade de Medorrabella, un home moi leido.

Tivo despois que percorrer catro ou cinco veces todas as escolas do término municipal, acompañando a diferentes presoas, i-escoitou os hinos que cantaron os rapaces e hastra se ríu moito co-aquelo da ginasia sueca. ¡Coitados, facían iles pouca ginasia pol-o monte! Foi, anqu'ista angueira estaba d'antigo acostumado, á capital da provincia pra agasallar a personaxes da situación que por alí pasaron, e derradeiramente asistíu a algús mitins, onde animado pol-o seu primeiro éisito na festa do arbore, falou dos noxentos tempos pasados, gabou os presentes e prometeu pro porvir alboradas de gloria, e hastra unha vez en Gaioso, sen dúvida pra afirmar a súa nova fé diante dos circustantes, entre os que sealcontraba o señor Gobernador, adicou algunhas verbas acedas o seu antigo xefe. Pouca cousa; unha alusión os homes que atendían o seu medro persoal e o aumento da súa fortuna sen se lembrar do povo que pagaba e sofria, mais que así e todo

trouxérono toda a noite inqueda e sen sono. E non era precisamente un remorso da concencia o que dá tal xeito o desacougaba. Certo que debía favores ó señor Conde, mais il tiñalle tamen correspondido. Ou non valían de nada os mil dous centos votos de Lamela, sempre unánimes e sempre dispostos a se valeirar nas urnas ¿E o acatamento ós seus mandos? E os regaliños de sempre ¿E mesmo cando fora das eleucións, tan rifadas no distrito de Pereiras, non fora alá D. Domingos e non espuxera a sua vida á porta d'aquíl colexio no medio d'unha quimeria onde houbo paus e cantazos a barullo? Non, non eran berros da concencia os que desacougaban a D. Domingos. Mais il estaba ben seguro, nunca fallan laretos, de que as mostrás da sua elocuencia habían ser repetidas ó señor Conde, e tiña medo, medo do seu noxo. Xa sabía que pol-o d'agora ningún mal lle podía facer, mais, quén lle afianzaba o porvir? ¿Da tantas voltas o mundo, vese tantas veces erguerse ós caídos e voltar á superficie os asulagados. Il mesmo, D. Domingo Sequeiros, non era d'elo un eixemplo patente vivo e ben recente?

I-estas ideas mergulláronse tan fondamente nos seus miolos, que de día e de noite, magoaban a sua felicidade aquela felicidade de convalescente fuxido da morte de que disfrutaba dende a sua volta de Portugal.

\* \* \*

Inda non había tres días que chegara a Lamela o aviso do señor Gobernador, e xa alá iba D. Domingos en compañía d'outros alcaldes e mais de presoas soadas dá capital da provincia, metido no tren que corría cara Madrí. Tratábase d'unha xuntanza de todoi-os novos na vila-corte. Habería banquetes, receucións e un gran mitin que se celebraría na praza d'os touros baixo a garimosa quentura d'un sol de primaveira.

O señor Sequeiros non lle soupera mal o viaxe. Sempre ll'está ben ó corpo dar unha volta por Madrí, tan estrondoso, tan cheo de cristiandade, co-aquiles teatros tan luxosos e aquelas mulleriñas apañadas, limpas e recendentes a perfumes caros. Lembrábase aínda o alcalde de Lamela d'unha rapaza de cabaret con quen andivera amigado cando foi da sua derradeira visita ó señor Conde, e agara un pouco revoltó o seu sangue co cheiro carnal do renacente Abril, sentía choutar un fauno no seu curazón de cincuenta anos.

Soilo unha cousa amarguraba a sua ledicia. Dende o día do seu discurso no mitin de Gaioso a idea, aquela idea da volta do señor Conde, non deixaba d'esgaraballarlle na testa. Ollaba o porvir pra d'ali a catro, a tres quen sabe si a un ano, e figurábase ó seu antigo xefe metido novamente na política, chamado por algún presidente do consello, como il o fora pol-o señor Gobernador, e collendo as rendas da provincia como il collera as de Lamela. E ollábase guindado do seu trono campesino, ouvía as verbas terribéis de tración deslealdade, sentía o desamparo da sua casa valeira de supricantes, sofía xa co-as bur-las dos nemigos, e mesmo escoitaba a voz do señor Senén o carpinteiro, que sempre andaba a xemer por todo, que lle decía. Ay D. Domingos, canta lástema me leva vostede; e ben de verdade que cando un mais seguro se coida, mais cedo s'esborralla, e canto mais outo se rube mais fondo se cai.

S'íl s'atrevese! S'íl fose destemido d'abondo pra petar nas portas do señor Conde, pra presentase a íl, pra falarlle, pra dicirlle que todo o fixera pra valerlle ós amigos, pra conservar a organización, pero que de curazón fora, era e sería sempre d'íl, e que si as cousas voltaban pol-os antigos vieiros atoparíao no seu lugar, disposto a servilo como outrora. E o señor Sequeiros á matinar n-istas cousas, ollaba receoso pros seus compañeiros de viaxe coma íl alcaldes e coma íl antigos amigos do prócer caído, e tiña medo que adiviñaran os seus pensamentos. ¡Que facer Dios mío, que facer!

Cearon todos ledamente no vagón as cousas boas da terra, beberon viño do Ribeiro e remataron con unhas copiiñas de tostado e de licor café. E foi despois da cea, antr'os topeneos dos compañeiros cargados de sono e de viño, cando D. Domingos tivo co seu compadre, o alcalde de Silvanova aquela conversa memorable.

Falaron primeiro de cousas indifrentes, gabaron ós día que, puñan un dique á revolución, comentaron despois os troques que da a sorte e os cambios das cousas do mundo e de súpeto, o alcalde de Silvanova con unha voz repousada e como chea de sono, preguntou:

—E logo Domingo, ti non pensas ir a ver ó señor Conde?

Ollóu inqueda o señor Sequeiros ó seu derredor, ollóu receoso pra faciana do seu compadre, ollóu aínda pra luz do teito e pras puntas das botinas, e dixo:

—E logo ti, pensas ir alá?

Coas palpebras coase pechadas, a testa botada na moleza po respaldo, o de Silvanova íoi deixando caír as suas verbas.

—Eu hastra pode ser que vaia. Unha cousa non ten que ver coa outra. Nós hoxe, estamos eiquí por comencia da política, como outrora temos estado n-outros lados, mais iso non quita pra que lle teñamos o señor Conde o aquél do agradecemento pol-os seus favores. Non é lei de Dios ser desleigados. E amais, as cousas andan agora d'un xeito e mañá poden voltar a andar d'outro, e o que está por riba vaise pra baixo e o que estaba abaixo rube pra riba, N-iste mundo todo che volve menos os mortos. O sol ponse ás serans e volta a saír pol-as mañás, as follas dos árbores caen no Outono e voltan saír na Primavera, e, quen che di a ti qu'ó señor Conde non volve a ser o que foi denantes? Il é home moi sabido, ten amigos a barullo e quen foi moito sempre lle queda algunha cousa... Hastra pode ser que vaya petar na sua porta, e, se ti queres vir comigo...

En ton baixo e doorido, inquiriu o señor Sequeiros:

—Mais, ¿e se o saben?, ¿e se nos ben?

O de Silvanova riu caladamente.

E se nos ven, tamén nós podemos ver. Ou pensas ti que vamos ser nós soilos? Non, fillo, non; todos ístes qu' eiquí van e os que van n-outros vagós, e don Cosme, e moitos mais, han facer tamén o noso camiño. Todos temos o oficio de políticos e ir ver o señor Conde e soilo buscar unha seguranza pra mañá. No munpo a xente anda sempre ó seu. O noso é isto, o d'outros, outra será. Se queres, pasado mañá, despois do mitin da praza de touros, cando xa esté escurecido...

E o alcalde de Silvanova pechóu por compreto as palpebras, e botouse a dormir.

\* \* \*

E velaiquí coma pasados dous días, os alcaldes de Silvanova e de Lamela, despois de ouvir tres horas seguidas falar da grandeza da patria, das suas glorias pasadas, do seu locente porvir, do caciquismo pra sempre morto, foron vagorosamente pol-as ruas petar na casa do señor Conde. E cando saíron cruzáronse na mesma escaleira con catro dos seus compañeiros que entraban. Pasaron ús o pe dos outros coma si non se conoceran, sin se decir siquera adios.

E á noite D. Domingos Sequeiros, acougado pol-o presente e pol-o porvir, deixou qu'ó fauno que levaba no curazón choutara ledamente á veira d'unha rapaciña loira e recendente.

XAN DE PAZOS

## No día de Reises

Día de Reises, miña comadre  
¡Andache o Tron-po-lon-tron  
pol-a calle!

Sain da miña casa cheio de pena ao ver que tiña de deixar n-iste día, aos meus cativos soños cós seus xoguetes que os Reises habíalles deixado ao rentes da fenestra do cuarto onde eles ¡Mal Poçadiños! adoitan dormir.

Ao rubir ao coche todos eles tiñan as manciñas nos labres, e dende a fenestra botábam-me bicos a eito, na mentras eu limpando unhas mal disimuladas bagoas, contéstaballes do mesmo xeito e alongaba aínda mais a man até facela chegar á naiciña que acochada tras d-iles, saíra tamén a me decir adios.

Cuaseque sen me dar conta chegaba a estación para colle-lo tren; mais de súpeto unhas cántigas n-un coche cercano fixerom-me lembrar de novo que inda os Reises acompañábanme no tren. É por istinto funme achegando ao fato de donas e homes que co-as suas doces cántigas fixeran revivir en mín o recordo de tal día.

En cada estación que chegaba o tren novos mozos e mozas facían ouvir os Reises aos que non podíamos ouvir nas nosas casas.

Mais ao chegar a Lugo os fatos de brincadeiras rapazas e de garridos mozos cós seus traxes galegos, medraron de tal xeito que gozaban de medio cento os que viñan cantando os Reises, acompañando as cántigas, con acordeós, frautas, pandeiros, ferreñas e demais instrumentos que se tocan n-istos días; era tal festa a que istos facían que por forza tiven de ollar sin indifrecencia todo isto.

Ao baixar do tren era ledicia e algueireo, por todas partes ouvíanse cántigas galegas, cada unha polo seu xeito e ouvindo todo isto, parecía que vivimos no millor dos mundos... que o pobo nin sofre nin ten queixa de nada...

Un petrucio barudo por certo - que viña no tren, decía con certa aquela... ¡que mundo iste!... Carafio.

Ollei para un rapaz e vin que viña lêndo con fondo intrés —Vidas Rectas— de Marcelino Domingo...

Collin do peto «El Sol» e atopo unha caricatura do xenial Bagaría que decía «EL REY MAGO»... Ya lo sabeis. No vayamos a tener algún disgusto. Solo dejaremos juguetes en los balcones donde hayan puesto botas.

FEDERICO ZAMORA

Lugo—No día de Reises do Ano 1925

LENDO XORNAES

## ENCOL DO TEATRO GALEGO

Sabemos que «a ñoranza é moi estrevida» e por eso nos non estrañou que Enrique Silva pronunciase unha conferencia na Habana encol do Teatro Galego.

Límos a reseña da tal conferencia na revista «Eco de Galicia» e déixanos chafucados o que pol-o visto dixo o bon de Silva.

«Que si o Teatro galego ten pouco incremento porque os autores, como si se puxeran d'acordo buscan sômente inspiración no tan sobado asunto do aborrecido *cacique* e do *ameri ano*. Silva como conecedor *profundo*, según di, de total-as obras de Lugris, asegura que este foi o primeiro que deixou de man o asunto caciquil e americano. Silva seique desconoce. «A Ponte» e «Minia»; as duas primeiras obras de Lugris que son *casualmente* tamén os dous primeiros dramas galegos en que aparez o terrible e real tema do caciquismo; e non sei se lembrar« que en «O Pazo» preséntanos un americano, tipo principal da obra; e moi simpático por certo.

¿Qué Lugris desconoce a técnica? ¿Que os personaxes das obras de Lugris parecen en escena estatuas parlantes? ¡Vaites, vaites, con Silva! ¿Quererá o *gran actor* que lle sinalen na obra hastra os pasos que ha dar na escena?

Sempre coidamos que dos parlamentos de cada obra despréndese a psicoloxía dos personaxes e que o bon actor con esto ten d'abondo para crear o tipo: é dicir para lle dar entonación ao que fala, para accionar según compre, hastra para se vestir.

Califica logo á San Luís como o *primeiro dos bardos galegos* ¡ou glorioso Pondall! ¡Si saberá Silva o que é un bardo!

Despois o conferenciante cita «Trebón», de Valladares. ¡Pero señor! Se «Trebón», que por certo é unha das mellores obras do noso Teatro, non é de Valladares, senon de Cotarelo, Armando Cotarelo, que tamén é autor d'outra notabre obra, «Lubicán».

Por romate falóu d'algus autores residentes na Habana. Supoñemos que á eses conoceríaos mellor que aos d'acó.

E parécenos d'abondo para revelar o seu desconocemento do asunto que tratóu. ¡Qué pena dá ver como estes atrevidos botan a lingua á paseo con ár de mestres para dicir catro parvadas!

¿Cómo probaríamos nós que o Teatro Galego é algo mais que o que Silva amostrou na sua conferencia?

Sinxelamente, propoñendo unha serie de representacións de obras galegas de diferentes autores, nas que non houbera nada de caciques nin americanos, e que fosen obras que poideran ser comparabres á outras obras das correntes nas demais dramáticas de calquera país.

Eil-as.

*Trebón*, de Armando Cotarelo — 3 actos.

*Mareiras*, de Manuel Lugris — 3 actos.

*Man de Santiña*, de Ramón Cabanillas — 2 actos.

*O Pecado Alleo*, de Leandro Carré — 3 actos.

*O Chufón*, de Xesús Rodríguez López — 2 actos.

*A Fidalga*, de Galo Salinas — 3 actos.

Esto aparte o número grande de obras nun e dous actos, de varios escritores, que son tamén representabres, e sin contar tampouco outras varias nun, dous e tres actos, orixinales d'algus dos autores xa citados.

¡Houbera actores!

RAMON ALVARIÑO

## Unha lápida para o moimento a Guimerá

En «Galicia» de Vigo propuxo Antón Villar Ponte a idea, que nos parece admirabile, de que Galicia poña no moimento que en Barcelona vaise erguer á lembranza do groiroso Guimerá unha lápida en nome da nosa Terra.

Efeitivamente, Galicia ten con Cataluña unha deuda contraída dende eternamente xa que das rexións hespañola foi ela sempre a que con mais amor e cordialidade tratounos demostrando en todo momento un grande intrínseco polo-las nosas cousas que se manifesta no trato que os catalás deron sempre aos galegos, no viaxe que os nacionalistas do país irmán fixeron a Galicia no ano 18, no que realizaron os nosos aló, na coroa que campa no moimento a Rosalía en Santiago, na publicación d'unha Escolma de poesías da nosa Santiña, no cariño que o Orfeó Catalá ten pol-a nosa música que executa en casi todol-os seus concertos e outras manifestacións d'este orde que nos obrigan aos galegos a non perder esta ocasión que se nos brinda para pagar en parte aquela deuda e demostrar o noso agradecimento.

Por outra parte o nome xurdio, cume, de Guimerá é d'abondo para que pol-o menos os que amamos e admiramos a súa maxistral obra de poeta, dramaturgo e patriota, contribuíamos en nome de Galicia a que o seu nome se perpetue en lembranza querendosa no moimento que se lle vai facer. Xugamos unha obriga moral e material para cantos vivimos cos ollos postos no desenrolo da vida de Galicia realizar este acto que nos honrará.

«Galicia» de Vigo ten aberta a suscripción donde débese dirixir cantos queiran contribuir. Na Irmandade da Cruña abriuse tamén unha suscripción que logo enviará a «Galicia» para engrosar a xeneral. Aos nosos irmáns da Cruña e de fora rogamos se dirixan coa cantidade que poidan o mesmo a Vigo que a nós.

Todol-os nacionalistas temos a obriga de contribuir a honrar a lembranza do excelso poeta do pobo irmán que tanto nos honra e quere.

A suscripción iniciouse xa coas seguintes cuotas.

Irmandade da Fala	25 pesetas.
Alfredo Somoza	5 „
Víctor Casas	5 „
Anxel Casal	5 „
Leandro Carré	5 „
Bernardino Varela	2 „

### Non podemos publicar

n-este número un artigo titulado

“Cousas” do noso irmán

VÍCTOR CASAS

## L A R

Leva publicados os seguintes números

A MIÑA MULLER

por W. Fernández Flórez

O ANARQUISTA

por Leandro Pita Romero

O PASTOR DE DOÑA SILVIA

por Aurelio Ribalta

NAICIÑA

por Leandro Carré

OS PROBES DE DEUS

por L. Amado Carballo

E seguirá publicando orixinales de Vicente Risco, Armando Cotarelo, Ramón Cabanillas, Francisco Camba, Gonzalo López Abente, Manuel Lugo Freire, Francisca Herrera, José Posada Curros, Roberto Blanco Torres, Angel del Castillo, Euxenio Montes, Victoriano Taibo, Eugenio Carré Aldao e outros.

**Suscripción a seis números 1'60**

**Número suelto 30 céntimos**

**Administración: Rúa Real 36 - 1.º - A CRUÑA**

## OS COROS GALEGOS

Con referencia ao artigo titulado «Os Coros Galegos» do noso irmán Federico Zamora publicado no número 207 tamos recibido unha carta da directiva do coro de Lavadores «Queixumes dos pinos» na que din que enterados pol-os programas que reparteu a sociedade de Vigo «Ku Klux Klan» anunciando que na inauguración tomaría parte o gaitero do coro apresuráronse a chamar a atención dos propietarios do salón de baile por anunciar tal cousa sen a autorización do coro que estaba ignorante d'elo reprendéndoo por atreverse a facer o referido anuncio e que pol-o tanto non tomou parte na inauguración.

Nos di ademais que o coro «Queixumes dos Pinos» non ten outra misión a realizar que a que veñen facendo os demais coros galegos de exaltación da nosa música popular.

Atopándose ausente o irmán Zamora con grande compresencia e gusto facemos esta aclaración que nos pide a directiva do coro «Queixumes dos Pinos» celebrando fondamente que o apraudido coro se non arrede da súa finalidade tomando parte en actos e festas que nada teñen que ver co-a obra que teñen a obriga de realizar.

Esta actitude nobre e patriótica d'este coro contrasta notrabemente co-a de outros que coñecemos que pouco mais de galegos teñen que o nome.

# GALICIA E PORTUGAL

## A GALIZA

(EXCERTO)

### A RAMON CABANILLAS

Remembrando a ternura florescida  
No berço em que dormimos  
Gémeos e irmãos... e a nossa e a tua vida...

Pelo que amamos e cantamos

E sorrimos,

E choramos,

No forte e fraternal

Ritmo, doce ou rudo.

Epico, terno ou lauque

—Poeta de Portugal em cujo sangue

O teu sangue palpita,

—ó irmásinha ausente, ó irmá bemdita,

Galiza,—eu te saúdo!

Pelo fecundo leite que bebí

No seio maternal que de tí veio;

—Sou, existo, por tí!

Amei e no meu lar entróu a pura

Presença amada, a noiva, a creatura

Que era de tí e era de Portugal!

Pelo amor triunfante, pela hora.

Que não morre, e o encanto virginal

Destes bercos,—na serena aurora

Da minha vida, que en si mesma enlaça

Galiza e Portugal...

(—ó terra irmá, ó terra mãe cheia de graça)

—Poeta de Portugal que canta e reza

O Amor dos dois solares e a beleza.

Da fraternal herança

No orgulho tranquilo, na esperança

Dum triunfal destino,

—Galiza, para tí vai o meu ino,

Voto do meu Amor!

Beijo-te as mãos de acarinhar, as mãos suaves

De afagarem a dor,

No teu regaço como duas aves

Irmásinhas, a par...

Beijo-te a clara fronte que a amargura

Da sorte hostil não conseguiu turvar...

Reso-te com os versos e a ternura

Dos teus filhos maiores,

Poetas irmãos,—da tua fermosura,

Das tuas lagrimas divinas e das flores

Dos teus eidos compondo a diadema

Para a hora precisa.

Para a hora suprema,

Desejada—ó Galiza!

Ouvindo o coração gémeo da nossa gente,

Nesta hora brutal, torva de egoísmo e escombros,

Sobre que vai erguer-se outra melhor idade

Vendo a ti, docemente,

(Irmásinha, aquí tens...) depor no teu regaço

Estes versos... Depois, num meigo abraço,

En que ha pranto, confiança e divindade,

Esperar os triunfos e os asombros

Que háo-de erguer-se amanhã!

...E já vejo esvoaçar asas sobre os teus ombros.

—Galiza, minha irmá!

Africa, 1924, Setembro.

AUGUSTO CASIMIRO

### A ROSALIA DE CASTRO

Divina Rosalía. ¡O santa protetora

Da terra da Galiza, a nosa terra Mae!

Onde derrama un oiro triste a luz da aurora

Onde a névoa do mar descorre o encobre o Alem,

Onde ha almas de Deus, no mundo prisioneiras,

Onde ha rezas e sol, á noite, nas lareiras...

Divina Rosalía. ¡O virxen da tisteza!

Coração de muller que abrangue a Natureza

E n'un canto inmortal! aconverteu!

Coração de muller aberto a lus do ceu

Cas lágrimas sen fin dos desgraçados

Saturna multidao de pobres emigrados...

Divina Rosalía.

Senhora da Saudade e da Melancolía...

Alma de Deus despida, exposta a chuva e ao vento

Alma, só alma, n'um deslumbramento

Alma, só alma, a errar na solidao

Alma, só alma eterna aparição.

Aparição da dor, aparição do amor.

Alma, só alma, apenas alma en flor.

TEIXEIRA DE PASCOAES.

# L A R

## O Pastor de Doña Silvia

AURELIO RIBALTA

En forma de lenda publicou o mestre Aurelio Ribalta unha fermosísima novela titulada "O Pastor de Doña Silvia" no terceiro número de "Lar" que saíu o día 3.

Da patriótica xeneración pasada de escritores galegos, precusores do actual rexurdimento literario galego, Ribalta foi un dos máis grandes paladís realizando unha enorme e proveitosa labor pol-o seu idioma e literatura debéndose a él unha gran cantidade de obras que avaloran a tan fecunda, hoxe, biblioteca galega. E aínda hoxe aos seus anos, que ogallá se vexan longamente prolongados, continúa na palestra dos propulsores do rexurdir do idioma patrio contribuíndo con estudos en col de diferentes materias galegas e agora con esta noveliña da que folgan os adxetivos tratándose de Ribalta. El con outros, dos que desgraciadamente fican poucos, van á cabeza de xeneración actual dando exempro xeneroso de constancia e amor ás cousas propias, sendo ao mesmo tempo, mestres e guías dos que actualmente verificamos a labor na que eles nos ourentaron.

O Dante (1), Tucídides (2), Plutarco (3), Sakespeare (4), Heine (5), Monti (6), Leopardi e sobor de todos o Tasso (7) que foi dimpois de Ossían o que máis fixo sentir o sentir o seu influxo nas obras de Pondal. Isto foi xa notado por Doña Emilia Pardo Bazán ó comentar os "Queixumes" (8).

"Os Hoas" poema que garda inédito a Academia Galega e que parece saír axiña á lus debía estar facéndose n-esta data. A xuzgar por algún anaco publicado e pol-os que vin nos seus borradores. Os Lusiadas foron a diretriz que o Bardo seguiu. Iste poema chamábase no emprençipio *A América Descuberta* e contaba de cinco cantos. Dimpois tivo de sufrir aínda no seu texto grandes modificacións.

Máis adiante perfeccionouse nas letras crásicas e coñeceu a Homero (9), amprinou ó Dante (10) e ó Tasso estudando con amore a sua biografía (11), leu a By-

(1) La Divina Commedia di Dante Alighieri con Spiefazioni tratte dai miglodri Commentarij e colla vita di Dante da Giovanni Bocaccio. Paris. Librerie de Firmin Didot Freres, fils et Cie.—Imprimeurs de L'Ynstitut de France.—Rue Jacob 56.—1856.

(2) Conóceo por traduzón italiana.

(3) Conóceo p-r traduzón italiana.

(4) The Works of William Shakespeare.—London.—George Routledge and Sons.—(S. A.).—edited by Charles Knight.

(5) Conóceo en francés.

(6) Conóceo en italiano o mesmo que a Leopardi.

(7) La Gerusalemme liberata e L'Aminta di di Torquato Tasso.—Paris.—Firmin Didot.—1850.

(8) De mi tierra pax. 87.

(9) Conóceo pol-a colección «Les Auteurs grecs expliqués d'après une méthode nouvelle Par deux traductions françaises l'une litterale et justalinéaire presentant le mot a mot français en regard des mots grecs correspondants l'autre correcte et procedée du texte grec avec des arguments e des notes par une société de professeurs e d'hellenistes».—Paris.—Hachette 1882.—2 vol. e pol-a traduzón de Monti.

(10) Dante Alighiere.—La Vita Nuova.—Il Convito.—Il Canzoniere con prefazione e note.—3ª edizione stereotipa.—Milano.—Società editrice Souzofno.—14 Via Pasquirolo 14.—1895.—Forma un só volume na Biblioteca de Pondal xunto ca «Iliade di Omero» traduzión de Vincenzo Monti con la Oservacioni di Andrea Mustoxidi e le notizie della vita e dell'opere del traduttore.—Volume Unico.—10ª Edizione Stereotipa.

(11) Angelo Selerti.—Vita di Torquato Tarso.—Ermnanno Sørcher.—Torino 1895. 3 vol.

"O Pastor de Doña Silvia" é unha fermosísima noveliña que ten de agradar notablemente a cantos a lean pol-o seu sinxelo e precioso argumento e pol-o primorosamente ben que está escrita.

A nosa mais cordial felicitación ao mestre Ribalta e aos editores de "Lar" por publicar obras como a que nos ocupa que dan prestancia e realce á editorial e á nosa cada día mais extensa e escollida literatura.

## Naiciña

LEANDRO CARRÉ

O ser Carré director de "Lar", e de mais aínda compañeiro noso, nos impide extendernos nas gabanzas que meresce, e diríamos máis libremente de non existir aquela dificultade, pol-a sua noveliña "Naiciña" que publicou "Lar" no seu carto número.

Abonda decir que non desmerece en nada das publicadas anteriormente que a crítica o mesmo que o público acolléu con todo agarimo preno de gabanza. "Naiciña" de Carré é unha dina continuación de Flórez, Pita e Ribalta que "Lar" publicou nos tres números derradeiros.

Sabido é que Carré non comenza agora a colleitar aprausos pol-as suas obras en galego pois dende fai tempo ven realizando unha labor tan fecunda como seguramente non tivo outro escritor galego e máis aínda sendo

Por estes anos tivo Pondal en Compostela un grande amor. Grande amor inspirado por aquela de quen sabemos que era filla de Santiago, «branca, garrida e fidalga» (1); que foi «un amor contrariado» (2), que dende il foi Pondal «o poeta de todos aqueles que sentían igoales doores ou alimentaban un amor contrariado» (3) hastra tal punto era de maldada ista pasión que o poeta «rendido ó sofrimento, enmudeceu, buscando a soedade dos campos paternos a quietude que non tiña»... (4) A este período de abatimento anímico deben corresponder os pensamentos que encol de un mesmo tema, a muller, tópanse recolleitados entre os papés. Pol-o que poidera importar transcrebo o seguinte de Vesteiro Torres que aparece irmado con un de La Bruyere: «As mulleres só aman a quen preten de luxalas» e así como tamén o do terceiro canto de un poema quizais sen escribir, «A vingaza do Bardo. —Deixa no esquecemento o nome da amada ingrata». A Ela, sin dúbida rapaza moreniña, refírese este verso inédito:

Cando vos vexo no aire  
Alas dos corvó de Roura  
Acordádesme dos ollos  
De aquela garrida moza.

E a Ela tamén ista apaixonada descripción na que se ven as leituras bíblicas, na que se amosa a infrenza do Cantar dos Cantares: «Fermosa eres como tenda de Xacob espúlida no deserto, como palmeira á veira das augas, como torre mourisca que se ergue no lonxe e que sorprende o azo do que a contempla» (5).

Algo máis poderíamos ventar. N'un dos seus borradores escribe:

(1) Rumores pax. 44 e Queixumes, 58.

(2) Los Precursores, 131.

(3) Los Precursores, 145.

(4) Los Precursores, 145.

(5) Orixinal fica en castelán e así como o demáis en prosa que via transcripto.

tan mozo. Aínda que a súa actividade desenrólase máis no teatro, no que ten producido, sobre todo derradeira-mente, varias obras do mellor do noso repertorio, non é tampouco desconocido na novela pois ten publicado dúas máis vinda á ser "Naiciña" un novo éxito que engadir aos moitos por él conquæridos. Certamente que as mesmas condicións que no teatro ten prenamente demostradas non desmerecen en nada na novela, na que lle agardan tamén éxitos merecidos ademais do seu valer pol-a súa constante e infatigable labor en pro da nosa literatura.

Un abrazo a Carré por este novo trunfo e a satisfacción enorme de ver como "Lar" pon un grande cuidado e acerto no escollimento dos orixinás a publicar do que é boa proba os catro que saíron xa.

A venta de "Lar" e os suscritores aumentan cada día do que temos que folgarnos todos fondamente.

## LECTURAS

*Mariñana*.—Sada

Temos recibido un exemplar d'esta revista que comen-zou a se publicar na simpática e fermosa vila de Sada. Dirixea D. Eduardo García Ramos e publica diferentes e interesantes traballos encol de cousas das Mariñas

Yo recuerdo la niña hechicera  
Que en Helenes la dulce nació  
Otra virgen tan pura y tan bella  
A mi orilla jamás abordó.  
Yo recuerdo la niña enlutada  
Adornada de negro crespon.

ou en outra parte

Yo jugué con su hermoso cabello  
De profundo y oscuro color.

Esta poesía que leva por título: *Recuerdos*.—*Septiembre de 1850*.—*La Isla de la Toja* e quezáis unha das máis antigas de Pondal e nos revela tal vez o lugar onde o Poeta conocéu o amor por quen toda a vida tería de sospirar.

Frio torrente de Roura  
Cando te vexo escumar  
Penso nas faldas fidalgas  
Da que xurái sempre amar.

di unha inédita quartela

Amores foron estes que levaron á i-alma do Poeta horrible sufrimento.

...No puedo elvidarla  
Yo por ella he llorado y sufrí  
Ya las canas invaden mi frente.  
Y aún recuerdo la niña gentil  
Yo por ella tan solo el estrépito  
Del renombre y la gloria busqué  
De mis males ocultos la causa  
ella sola, ella sola, ella fué.

Conque termar de que os versos castelans do Poeta son da primeira época. Dimpois de 1877 com-os escribêu, Topamos por fin, c'unha carta chea de consolos e consellos a unha *Virxen fermosa* na que de novo a infuena bibrica faille escribir: «Pero, por Deus, que che non apesadumen istas cousas; non te afixas, nin desmaies; prega i-espera porque a orazón ten de ser escoitada e os teus lombos cinguidos de forza (1).

(1) De un grande anaco de carta sin outra direción que a devandita: *Virgen hermosa*.

e preciosas fotografías con paisaxes de tan fermosa e ridente comarca.

Trátase d'unha revista agradable que deixa grata impresión na súa lectura. Aconsellamos que de vez en cando e dende logo co'a maior frecuencia publiquen traballos en galego cousa que veñen facendo xa todol-as revistas d'este carater contribuíndo tamén d'este xeito á divulgación do noso idioma, labor na que temos todos a obriga de colaborar.

Saudamos con amor e agarimo á "Mariñana" dese-xándolle longa vida.

## BANCO PASTOR

Casa fundada en 1776

Capital suscripto . . . . Ptas. 17.000.000  
Capital desembolsado „ 8.500.000

La Coruña, Vigo, Orense, El Ferrol, Vivero, Sarria,  
Monforte

1.º de Enero

Imprenta MORET. Marina, 28 - A CRUÑA

O ano de 1858, no 17 do mes de Sant-lago pide certificado de ter aprobado o ano 1.º de Meiciña.

No 23 da Vendima do seguinte matriculase no ano quinto. Por este tempo vive Pondal no número 13 da Rúa do Castro, a que ca numerazón moderna tería o 18 a non se haber guindado co-ela fai poucos anos. Era a súa fiadora D.ª Nicolasa Miguélez que vivía na mesma casa e que quezáis fose a pousadeira. Por istes anos firma oficialmente Eduardo González e Eduardo González Pondal.

O 13 de San Xoan do 1861 estaba xa en disposición de recibir o grado en Meiciña e o día 18 recibeo ca nota de *Sobresainte*.

O 13 de Sant-lago espíduselle o título i-en 13 do mes de Santa María mandóuselle ó Gobernador da Cruña por non poder vir a recollelo. Eiqui finou a vida estudiantil de Pondal: O seu espedente académico reve apricazón.

Pouco tempo dempois en 1861 aparece no «Album de la Caridad» a «Campana de Anllons» na que algúns ven infuena de leituras crásicas —fálase de un romance de Góngora— mais o que sabemos de certo, pois a súa produción arastora eisi o acredita, é que non co-nocía aínda os poemas de Ossian que tanto infruirían n-él. A edizón pol-a que estudou Pondal istes poemas foi a traduzón francesa de Chistián de 1867 (1). En troques conocía n-esta época a Virxilio (2), Milton (3)

(1) Ossian barde du III siècle. Poemes galeiques recuillis par James Mac-Pherson traduction revue sur le dernière édition autlaise et precedee de recherches critiques sur Ossian et les caledoniens par P. Chistian.—Paris.—Librairie de L. Hachette et Cie.: Boulevard Saint Germain, núm. 77.—1867.

(2) Murguía, Los Precursores, pax xa cit.

(3) Milton's.—Paradise Lost: With copious notes explanatory and critical parthy selected from Addison, Bentley, Boule, Calmet, Calleuder, Dunster, Gillies, Greenwood, Home, Heylin, Johnson, Jortin, Lord Monboddo, Newton, Pearce, Richardson, Stillingfleet, Tliyer, Todd, Upton, Worburton, Warton, and partly original also a memoir of his life by James Prendeville, B. A. editor of Iivy etc. 1850.—Paris.—Baudry's europeau library.